

УДК 343.85

Максимів Людмила Василівна,
здобувач кафедри кримінального процесу
та криміналістики Львівського державного
університету внутрішніх справ, викладач кафедри
кримінально-правових дисциплін та ОРД ЛьвДУВС

**ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВИДАЧІ ОСІБ, ЯКІ ВЧИНИЛИ КРИМІНАЛЬНЕ
ПРАВОПОРУШЕННЯ (ЕКСТРАДИЦІЇ) ЗА КРИМІНАЛЬНИМ
ПРОЦЕСУАЛЬНИМ КОДЕКСОМ
УКРАЇНИ 2012 РОКУ**

У статті проаналізовано деякі проблемні питання щодо визначення поняття видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення (екстрадиції) та процедури її здійснення за Кримінальним процесуальним кодексом України 2012 року. Зроблено акцент на позитивних та негативних моментах здійснення видачі осіб (екстрадиції) відповідно до чинного КПК.

Ключові слова: екстрадиція, видача осіб, передача осіб, міжнародне співробітництво, надання правової допомоги, міжнародна правова допомога, інститут екстрадиції.

Постановка проблеми. На даному етапі розвитку нашої держави, яка останнім часом активізує свої дії на шляху до інтеграції у світове співтовариство, актуальним є питання приведення національної правової системи у відповідність із виробленими міжнародною спільнотою правовими стандартами (у тому числі і у сфері надання правової допомоги у формі екстрадиції).

У зв'язку із вступом 20 листопада 2012 року в законну силу Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України 2012 року) виникає необхідність у дослідженні основних особливостей здійснення видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення (екстрадиції). Відсутність наукових напрацювань та практичного досвіду застосування норм КПК України 2012 року під час здійснення екстрадиції вимагає більш детального та поглибленого аналізу чинного законодавства з метою виявлення наявних прогалин і колізій та вироблення науково-обґрунтованих шляхів їх усунення. З метою недопущення невинного затягування процедури екстрадиції і можливості уникнення кримінальної відповідальності осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, необхідно детально з'ясувати проблеми, які виникають під час здійснення видачі осіб.

На наш погляд, виявлення та усунення колізій, які стосуються здійснення екстрадиції, сприятиме усуненню низки проблем під час її практичної реалізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі визначення поняття «видача особи (екстрадиція)» та процедури її здійснення присвячені низка наукових праць з кримінального права, кримінального процесу та міжнародного права, зокрема, таких вчених, як О. І. Бастрикiна, С. С. Беляєва, М. І. Блум, О. І. Бойцова, Р. М. Валєєва, Ю. Г. Васильєва, О. І. Виноградова, С. М. Вихрист, В. М. Волженкіна, Л. Н. Галєнська,

В. М. Гребенюк, Н. А. Дрьоміна, С. Ф. Кравчук, М. І. Костенко, І. І. Лукашук, Є. Г. Ляхов, А. В. Наумов, І. Г. Павлова, Н. П. Свистуленко, В. М. Тertiшник, М. Д. Шаргородський, В. П. Шупілов та інших, що є підтвердженням важливості вказаної теми. Однак, у зв'язку з прийняттям КПК України 2012 року ряд питань, що стосуються здійснення процедури екстрадиції, містить низку дискусійних аспектів, на які нами буде акцентовано увагу у даній статті.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження окремих аспектів видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення (екстрадиції) за КПК України 2012 року, виявлення проблем, які виникають під час її здійснення та вироблення шляхів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналізуючи КПК 2012 року, в числі позитивних моментів слід відзначити виділення окремого розділу IX «Міжнародне співробітництво під час кримінального провадження», яким регулюються питання міжнародної правової допомоги при проведенні процесуальних дій, видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення (екстрадиції), кримінального провадження у порядку перейняття, визнання та виконання вироків судів іноземних держав та передачі засуджених осіб [5]. Кримінально-процесуальним кодексом України 1960 року (далі – КПК України 1960 року) нормативно було врегульовано лише один із видів міжнародного співробітництва – видачу осіб (екстрадицію) [6], про що також свого часу зазначав І.А. Тітко [10].

Відповідно до ст. 542 КПК України 2012 року міжнародне співробітництво – це діяльність уповноважених органів під час кримінального провадження, що полягає у вжитті необхідних заходів з метою надання міжнародної правової допомоги шляхом вручення документів, виконання окремих процесуальних дій, видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, тимчасової передачі осіб, перейняття кримінального переслідування, передачі засуджених осіб та виконання вироків [5].

Важливою формою міжнародної взаємодії між державами по боротьбі зі злочинністю є співробітництво в сфері судочинства по кримінальних правопорушеннях різних видів. Така форма співпраці має назву міжнародної правової допомоги. Міжнародна правова допомога – це проведення компетентними органами однієї держави процесуальних дій, виконання яких необхідне для досудового розслідування, судового розгляду або для виконання вироку, ухваленого судом іншої держави або міжнародною судовою установою [5].

Великий тлумачний словник сучасної української мови пояснює значення «екстрадиції» як видачу іншій державі особи, що порушила закони цієї держави, вчинивши злочин [2, с. 258].

У юридичній енциклопедії подається визначення поняття «видача злочинців, екстрадиція» – передача злочинців державою, на території якої вони перебувають, іншій державі (на її вимогу) для притягнення їх до кримінальної відповідальності або для приведення у виконання обвинувального судового вироку, який набув чинності. Вимогу про видачу злочинців може пред'явити держава, громадянином якої є злочинець, або на території якої вчинено злочин, або якій завдано шкоду злочинцем [11, с. 377-378].

Словник термінів тлумачить поняття «видача злочинців (екстрадиція)» як видачу однією державою іншій свого громадянина, іноземного громадянина або особи без громадянства [8, с. 82].

У ст. 541 КПК України 2012 року наведено визначення терміну «видача особи (екстрадиція)» – видача особи державі, компетентними органами якої ця особа

розшукується для притягнення до кримінальної відповідальності або виконання вироку [5].

На основі аналізу вищевказаних дефініцій вважаємо, що видача особи (екстрадиція) – це заснована на принципах і нормах міжнародного та національного права процесуальна діяльність, пов'язана із наданням державами правової взаємодопомоги, що полягає у передачі особи державі, на території якої було вчинено кримінальне правопорушення, або державі, громадянином якої є особа, яка вчинила кримінальне правопорушення чи державі, котра найбільше потерпіла від злочинного діяння, компетентними органами якої ця особа розшукується для притягнення до кримінальної відповідальності або виконання вироку.

Законом України №2286-VI від 21.05.2010 року «Про внесення змін до Кримінально-процесуального кодексу України щодо видачі особи (екстрадиції)», яким було доповнено КПК України 1960 року розділом 9 «Видача особи (екстрадиція)», передбачалося, що екстрадиція включає офіційний запит про видачу особи, її встановлення на території однієї держави, перевірку обставин, що можуть перешкоджати видачі, а також прийняття рішення за запитом та фактичну передачу такої особи іншій державі, компетентні органи якої звернулися із запитом про видачу [9].

У КПК України 2012 року передбачено саму процедуру здійснення видачі особи (екстрадицію), яка включає такі стадії:

- 1) офіційне звернення про встановлення місця перебування на території запитуваної держави особи, яку необхідно видати, та видачу такої особи;
- 2) перевірку обставин, що можуть перешкоджати видачі;
- 3) прийняття рішення за запитом;
- 4) фактичну передачу такої особи під юрисдикцію запитуючої держави [5].

Також до процедури екстрадиції входять наступні процесуальні дії:

- затримання особи, яка вчинила злочини за межами України (ст. 582 КПК України 2012 року);

- тимчасовий арешт (ст. 583 КПК України 2012 року);

- екстрадиційний арешт (ст. 584 КПК України 2012 року);

- екстрадиційна перевірка (ст. 587 КПК України 2012 року) [5].

На нашу думку, недоцільно ставити на один щабель офіційне звернення про встановлення місця перебування на території запитуваної держави особи, яку необхідно видати, та видачу такої особи. Адже видача особи – це процесуальна діяльність, яка охоплює собою офіційне звернення про встановлення місця перебування на території запитуваної держави особи, яку необхідно видати; перевірку обставин, що можуть перешкоджати видачі; прийняття рішення за запитом; фактичну передачу такої особи під юрисдикцію запитуючої держави.

КПК України 2012 року (на відміну від КПК України 1960 року) містить роз'яснення термінів запитуючої та запитуваної сторони. Запитуюча сторона – держава, компетентний орган якої звертається із запитом, або міжнародна судова установа; запитувана сторона – держава, до компетентного органу якої направляється запит [5].

Ще одним суттєвим моментом, на якому слід зацентувати увагу, – це відсутність законодавчого регулювання процесуального статусу осіб, які підлягають екстрадиції. При формуванні поняття «екстрадиція» законодавець взагалі уникає питання визначення правового статусу особи, інтерпретуючи екстрадицію у якості видачі особи державі, компетентними органами якої ця особа розшукується для притягнення до кримінальної відповідальності або виконання вироку [5].

Відповідно до ст. 2 Європейської конвенції про передачу засуджених осіб 1983 року, особу, засуджену на території однієї держави, може бути передано на територію іншої держави для відбування призначеного їй покарання. Виходячи зі змісту вказаної норми, можемо дійти висновку про те, що передається особа, засуджена за вчинення злочину, відносно вказаної особи ухвалено вирок і рішення за даним вироком є остаточним. Тобто в такому разі особа, засуджена за вчинення злочину, передається для відбуття покарання в державу виконання вироку [4].

Європейська конвенція про видачу правопорушників 1957 року теж не дає чіткого визначення про процесуальний статус особи, яка підлягає екстрадиції. Ст. 1 даної конвенції вказує на те, що договірні держави зобов'язуються видавати одна одній всіх осіб, які переслідуються компетентними органами запитуючої держави за вчинення правопорушення або які розшукуються зазначеними органами з метою виконання вироку або постанови про взяття під варту (в деяких перекладах конвенції вказується не постанова про взяття під варту, а рішення про затримання) [3].

Виходячи зі змісту ст. 574 КПК України, видачі підлягають наступні категорії осіб:

1. підозрювані, обвинувачені на стадії досудового розслідування;
2. підсудні, засуджені на стадії судового розгляду або виконання вироку [5].

Зі змісту вказаної статті випливає, що обвинувачений є стороною кримінального провадження на стадії досудового розслідування. А це, у свою чергу суперечить положенню ст. 42 КПК України 2012 року, де чітко вказано, що обвинуваченим є особа, обвинувальний акт щодо якої переданий до суду [5]. Зі змісту вказаної статті випливає, що обвинувачений з'являється тільки під час судового провадження (на стадії досудового розслідування зазначений учасник відсутній).

З метою усунення колізій вказаних норм, на нашу думку, ч. 2 ст. 574 КПК України 2012 року доцільно викласти в такій редакції: «Генеральна прокуратура України є центральним органом України щодо видачі (екстрадиції) підозрюваних, обвинувачених у кримінальних провадженнях під час досудового розслідування або судового провадження».

Позитивним моментом КПК України 2012 року, на наш погляд, можна вважати передбачення спрощеного порядку видачі осіб з України. Свого часу В.С. Березняк зазначав, що суттєвою проблемою при екстрадиції осіб, які обвинувачуються у вчиненні злочину, була достатньо обтяжлива та складна процедура їх екстрадиції. На основі аналізу і дослідження позитивного європейського досвіду ним було обґрунтовано позиції щодо запровадження в КПК України 1960 року спрощеної процедури екстрадиції [1].

Ю. Петренко свого часу вказував, що відсутність спрощеного порядку в КПК значно затягувало вирішення питання та бюрократизувало процедуру екстрадиції [7].

Особі, щодо якої надійшов запит про її видачу, повідомляється про право звертатися з проханням про застосування спрощеного порядку видачі і роз'яснюється порядок надання відповідної заяви. Спрощений порядок видачі з України особи може бути застосований лише за наявності письмової заяви такої особи про її згоду на видачу, оформленої у присутності захисника та затвердженої слідчим суддею. У разі одержання відповідної заяви видача можлива без проведення в повному обсязі перевірки наявності можливих перешкод для видачі. Прокурор звертається до слідчого судді з клопотанням про затвердження згоди особи на видачу. Слідчий суддя розглядає клопотання за участю особи, що підлягає видачі, її захисника та прокурора. Слідчий суддя зобов'язаний переконатися, що особа, яка підлягає видачі, добровільно погоджується на свою видачу і усвідомлює всі наслідки цієї видачі, після чого постановляє ухвалу про затвердження

згоди особи на її спрощену видачу або про відмову в цьому. У разі отримання заяви про згоду особи на видачу запитуючій стороні та її затвердження ухвалою слідчого судді прокурор передає заяву на розгляд центральному органу України, який протягом трьох днів розглядає її та приймає рішення про можливість застосування спрощеного порядку видачі. Якщо особа, щодо якої надійшов запит про видачу, не погоджується на свою видачу, застосовується звичайний порядок розгляду запиту про видачу. Після затвердження слідчим суддею згоди особи на застосування спрощеного порядку видачі така згода не може бути відкликана [5].

Висновки. Виходячи з аналізу норм КПК України 2012 року, нами зроблено висновок про те, що видача осіб (екстрадиція) – це заснована на принципах і нормах міжнародного та національного права процесуальна діяльність, пов'язана із наданням державами правової взаємодопомоги, яка полягає у передачі особи державі, на території якої було вчинено кримінальне правопорушення, або державі, громадянином якої є особа, яка вчинила кримінальне правопорушення чи державі, котра найбільше потерпіла від злочинного діяння, компетентними органами якої ця особа розшукується для притягнення до кримінальної відповідальності або виконання вироку.

Крім того, з метою усунення колізій норм ст.ст. 42 та 574 КПК України 2012 року, ч. 2 ст. 574 КПК України 2012 року нами запропоновано викласти в такій редакції: «Генеральна прокуратура України є центральним органом України щодо видачі (екстрадиції) підозрюваних, обвинувачених у кримінальних провадженнях під час досудового розслідування та судового провадження».

Список використаних джерел

1. Березняк В. С. Екстрадиція як інститут кримінально-процесуального права України [Електронний ресурс]: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / В. С. Березняк ; Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ. – Д., 2009. – 20 с. – укр. [Електронний ресур]. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/ard/2009/09bvspu.zip>.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови [Текст] / [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. – К.: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2003. – 1440 с.
3. Європейська конвенція про видачу правопорушників від 13.12.1957 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.nau.ua/doc/?code=995_033.
4. Європейська конвенція про передачу засуджених осіб від 21.03.1983 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_025.
5. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651%D0%B0-17>.
6. Кримінально-процесуальний кодекс України: чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 15 лют. 2011 р.: (офіц. текст). – К.: Паливода А.В., 2011. – 248 с.
7. Петренко Ю. Інститут екстрадиції в новому КПК не узгоджується з міжнародними зобов'язаннями / Ю. Петренко. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zib.com.ua/3iB..._za_novim_kpk_ne.
8. Правознавство: словник термінів [Текст] / під ред. В. Г. Гончаренка. – К. : Юрисконсульт, КНТ, 2007. – 636 с.
9. Про внесення змін до Кримінально-процесуального кодексу України щодо видачі особи (екстрадиції): закон України від 21.05.2010 № 2286-VI Верховна Рада України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.
10. Тітко І. А. Регламентация екстрадиції за Кримінально-процесуальним кодексом

України : окремі аспекти / І. А. Тітко. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/vapnu/2010_4/22Titko.pdf.

11. Юридична енциклопедія: в 6 т. [Текст] / редкол.: Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. – К.: «Укр. енцикл.», 1998. – Т.1: А – Г. – 1998. – 672 с.

Максимів Л. В. Некоторые аспекты выдачи лиц, совершивших уголовные правонарушения (экстрадиции) по Уголовному процессуальному кодексу Украины 2012 года

В статье проанализированы некоторые проблемные вопросы определения понятия выдачи лиц, совершивших уголовное правонарушение (экстрадиции) и процедуры ее осуществления по Уголовному процессуальному кодексу Украины 2012 года. Сделан акцент на положительных и отрицательных моментах осуществления выдачи лиц (экстрадиции) в соответствии с действующим УПК.

Ключевые слова: экстрадиция, выдача лиц, передача лиц, международное сотрудничество, предоставления правовой помощи, международная правовая помощь, институт экстрадиции.

Maksymiv L. V. Some aspects of issuance persons, which have committed criminal offenses (extradition) under the Criminal Procedure Code of Ukraine in 2012

The author of the article analyses some issues concerning the definition of extradition of persons, which have committed criminal offenses (extradition) and the procedures for its implementation, under the Criminal Procedure Code of Ukraine in 2012. The emphasis on the positive and negative moment of issuing entities (extradition) in accordance with current handhelds.

Key words: extradition, delivery of person, transmission of person, international cooperation, grant of legal aid, international-legal help, institute of extradition.

